

NORGES HØYESTERETT

Den 29. juni 2006 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2006-01161-A, (sak nr. 2006/541), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

mot

A

(advokat Gunnar K. Hagen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Gussgard**: Saken gjelder rettsanvendelse ved frifinnelse for overtredelse av straffeloven § 317 første og tredje ledd – grovt heleri.
- (2) Bergen tingrett avsa 21. april 2005 dom med slik domsslutning for så vidt gjaldt A:

”A, født 0.0.1954, dømmes for overtredelse av straffeloven § 317, 1. og 3. ledd og regnskapsloven § 8-5, 2. ledd, § 1-2, jf. § 9-2, jf. aksjeloven § 6-4 nr. 4, sammenholdt med straffeloven § 62, 1. ledd til fengsel i 4 – fire – måneder. Varetekt kommer til fradrag med 1 – en – dag.
Han frifinnes for tiltalebeslutningen post 1.

A betaler saksomkostninger til staten med kr. 10.000,- – kronertitusen.”

- (3) Tiltalebeslutningens post 1 gjaldt forsikringsbedrageri eller medvirkning til dette, straffeloven § 272 første og tredje ledd.
- (4) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for så vidt gjaldt domfellelsen etter straffeloven § 317 og over straffutmålingen. Gulating lagmannsrett avsa dom 7. februar 2006 med slik domsslutning:

”1. A, født 0.0.1954, frifinnes for overtredelse av straffeloven § 317, 1. og 3. ledd.

2. A, født 0.0.1954, dømmes for overtredelse av regnskapsloven § 8-5, 2. ledd, § 1-2, jf. § 9-2, jf. aksjeloven § 6-14 nr. 4 til en straff av fengsel i 15 – femten – dager, som gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, samt en ubetinget bot stor kr. 10.000,- – titusen – kroner, subsidiært 10 – ti – dagers fengsel.

3. Saksomkostninger idømmes ikke verken for tingrett eller lagmannsrett.”

- (5) Hordaland statsadvokatembeter har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett for så vidt gjelder rettsanvendelsen ved frifinnelsen for overtredelse av straffeloven § 317 første og tredje ledd.
- (6) Jeg er kommet til at anken må forkastes.
- (7) Lagmannsretten la til grunn at B innfant seg hos tiltalte om kvelden søndag 6. april 2003 med en Ferrari 360 Modena personbil. Som ledd i et forsikringsbedrageri skulle B få bilen til å forsvinne, slik at eieren kunne få utbetalt forsikringssummen. Bilen ble plassert i tiltaltes garasje. Retten la til grunn at tiltalte på dette tidspunkt var ukjent med opplegget, og at han heller ikke hadde tanker om at besittelsen av bilen kunne være ledd i et straffbart forhold. Det heter videre i dommen:

”Tiltalte hadde deretter en samtale med B inne på tiltaltes kjøkken, hvor tiltalte etter hvert fikk forståelsen av at det kunne ligge et straffbart forhold bak Bs besittelse av bilen, uten at det ble klart for ham hvilket straffbart forhold det gjaldt. Tiltalte har forklart at han umiddelbart etter dette påla B å fjerne bilen fra sin eiendom, uten at kravet ble etterkommet. Etter noe tid forlot B stedet, mens bilen fortsatt forble i garasjen.

På et tidspunkt gikk tiltalte gjennom bilens papirer, hvor han blant annet fant forsikringsdokumenter, som viste at bilen var forsikret i forsikringsselskapet If. Han ringte neste dag til forsikringsselskapet om bilen. Det er delvis motstridende forklaringer om innholdet i samtalen. Lagmannsretten legger til grunn at det i hvert fall skal ha fremgått av samtalen at tiltalte hadde kjennskap til en bil som han mente If kunne ha interesse av å få hånd om, og at han ville ha opplyst om det var aktuelt for forsikringsselskapet å betale kr. 80.000,- for slike opplysninger. Forsikringsselskapet tilkjennega at en slik fremgangsmåte ikke var aktuell og henviste ham i stedet til å ta kontakt med politiet i sakens anledning.

Etter ytterligere påtrykk overfor B sørget denne for å fjerne bilen fra garasjen om kvelden samme dag.”

- (8) Jeg nevner at bilen ble meldt stjålet samme dag som B hentet den igjen.
- (9) På bakgrunn av at tiltalte ble ansett å være i god tro da bilen ble plassert i hans garasje, og at han protesterte mot plasseringen da han forsto at bilen hadde vært gjenstand for et straffbart forhold, fant lagmannsretten at tiltalte ikke kunne dømmes for fullbyrdet heleri. Under atskillig tvil fant retten heller ikke grunnlag for å dømme ham for forsøk på heleri i forbindelse med kontakten med forsikringsselskapet.
- (10) Påtalemyndigheten har anført at ut fra de faktiske omstendigheter som lagmannsretten la til grunn som bevist, var det grunnlag for å dømme tiltalte for grovt heleri, subsidiært for forsøk på grovt heleri. Ved å kontakte If etter at han var blitt klar over at det kunne ligge et straffbart forhold bak Bs besittelse av bilen, forsøkte han å skaffe seg en andel av utbytte av denne straffbare handlingen. Dette må bedømmes som forsøk på heleri. Grunnlaget for fullbyrdet forbrytelse er en anførsel om at tiltalte, etter samtalen med If, hadde en aktivitetsplikt. Det må kreves at han, i den situasjon han var i, klart viste at han tok avstand fra det straffbare forehavende. Når han fortsatt skjulte bilen, forlot han sin passive rolle og ”assosierte seg med oppbevaringen av bilen”. Han ytet bistand til å sikre utbytte for B ved fortsatt å holde bilen skjult i bortimot et døgn. Han hadde flere

handlingsalternativer; han kunne ha informert If, politiet eller kontaktet bilens eier. Når han ikke foretar seg noe, rammes hans passivitet av heleribestemmelsen.

- (11) Jeg deler ikke påtalemyndighetens syn. Utgangspunktet er straffeloven § 317, der første ledd lyder:

”Den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling, eller som yter bistand til å sikre slikt utbytte for en annen, straffes for heleri med bøter eller fengsel inntil 3 år. Som å yte bistand regnes blant annet det å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller la investere utbyttet. Likestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor utbyttet.”

- (12) Heleribestemmelsen knytter seg altså helt og holdent til *utbytte av en straffbar handling* eller noe som trer i stedet for utbytte. Spørsmålet i vår sak er da om bilen kan anses som utbytte av den straffbare handling det var tale om, et forsikringsbedrageri.

- (13) Straffeloven § 317, slik den lyder i dag, ble foreslått i Ot.prp. nr. 53 (1992–93) Om lov om endringer i straffeloven mv (hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger). Det fremgår på side 3 at siktemålet var å ramme en del former for hvitvasking av utbytte, som den gang ikke var straffbart. Om utkastet heter det videre:

”Utkastet til ny straffebestemmelse er bygget opp etter mønster av straffeloven § 162 a om narkotikaheleri, men har et videre anvendelsesområde. Utkastet rammer den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling, og den som yter bistand til å sikre slikt utbytte for en annen.”

- (14) I kapittel X, Merknader til lovutkastet, på side 24 omtales nærmere hva § 317 første ledd skal ramme. Det fremheves at alle former for ”bistand til å sikre utbyttet skal omfattes, og ikke bare dem som er uttrykkelig nevnt i bestemmelsen”. Videre heter det nederst og over på side 25:

”Med utbytte menes noe som har vært fremskaffet ved en straffbar handling eller som på annen måte står i nær sammenheng med en straffbar handling. Eksempler på utbytte er tyvgods, penger fra ran, ulovlig importerte våpen eller ulovlig fanget vilt, eller inntekter av narkotikasalg, spionasje eller hallikvirksomhet.

Løsøre eller annet som har vært gjenstand for en straffbar handling, men som ikke har vært fremskaffet gjennom lovbruddet, vil normalt ikke være utbytte. Eksempler her er våpen som har vært brukt i et ran eller en bil som noen har kjørt med i alkoholpåvirket tilstand.

Utbytte kan ikke forstås synonymt med fordel, se nærmere kapittel VII avsnitt 2.1.”

- (15) I Bratholm/Matningsdals kommentarutgave til straffeloven sies det på side 845 at innledningen til det nest siste avsnittet som jeg har sitert, er noe uheldig formulert, fordi løsøre eller annet som har vært *gjenstand for* en straffbar handling, normalt vil være utbytte i lovens forstand, uansett om de er ”fremskaffet gjennom” den straffbare handlingen eller ikke. Men det tilføyes at eksemplene i proposisjonen viser at en har ment å avgrense mot ”gjenstander som har vært *brukt ved* en straffbar handling”. Som det fremgår av siste avsnitt, er begrepet ”utbytte” ikke identisk med ”fordel”.

- (16) I proposisjonen side 27 uttales det om skyldkravet at det ikke er et krav ”at gjerningspersonen vet eller bør vite hvilken konkret straffbar handling utbyttet stammer

fra, eller hva slags type straffbar handling det er tale om; det er nok at vedkommende vet eller bør vite at utbyttet stammer fra en eller annen straffbar handling”. Om dette sies det i nevnte kommentarutgave på side 848:

”Det er for eksempel tilstrekkelig å bevise at gjenstanden er tyvegods, selv om det er uklart hvilket tyveri den stammer fra, eller uklart om den stammer fra et ran eller et tyveri.”

- (17) Jeg viser i denne forbindelse også til Høyesteretts kjennelse 24. april 2006 i sak HR-2006-00684-A.
- (18) For fullstendighets skyld vil jeg endelig nevne kapittel VII på side 21 flg. i proposisjonen, der konkurrenstilfeller omtales – tilfeller der andre straffebestemmelser er overtrådt samtidig med heleribestemmelsen. Jeg finner det imidlertid ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette.
- (19) Slik jeg forstår lovtekst og forarbeider, blir min konklusjon at bilen i vår sak ikke kan anses som utbytte av en straffbar handling. Den var eid av en person som overlot den til andre og deretter meldte den stjålet for å oppnå forsikringssummen. Bilen er ikke ”frembrakt” ved forsikringsbedrageriet. Den er knyttet til den straffbare handlingen – den er brukt i forbindelse med denne, uten at jeg kan se at bruken medfører at den kan anses som utbytte av handlingen. Det er ingen naturlig forståelse av lovens ordlyd å anse bilen som utbytte, og jeg kan heller ikke se at forarbeider eller teori støtter opp om et slikt syn. Utbyttet av et forsikringsbedrageri er i første rekke en eventuell forsikringsutbetaling.
- (20) Jeg kan ut fra dette ikke se at A i noe tilfelle kan dømmes for heleri i forbindelse med at han holdt bilen skjult. Spørsmålet om han eventuelt ut fra egne forestillinger om hvilket straffbart forhold som lå bak, kunne dømmes for forsøk på overtredelse av heleribestemmelsen i denne forbindelse, ble tatt opp under rettsforhandlingene for Høyesterett, men på bakgrunn av prosedyren er det ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.
- (21) Henvendelsen til If var kritikkverdig, men tiltaltes handlemåte kan etter min vurdering vanskelig sees som et forsøk på å skaffe seg del i utbytte av forsikringsbedrageriet.
- (22) Anken må etter dette bli å forkaste.
- (23) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (24) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(25) Kst. dommer **Kaasen:** Likeså.

(26) Dommer **Støle:** Likeså.

(27) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.